

Κριτική επισκόπηση του νέου νόμου με τον τίτλο «Ρυθμίσεις Ποινικού και Σωφρονιστικού Δικαίου»

Το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΙΜΔΑ) εκφράζει την έντονη ανησυχία του για το Ν. 4274/2014 με τον τίτλο «Ρυθμίσεις Ποινικού και Σωφρονιστικού Δικαίου και άλλες διατάξεις», ο οποίος τροποποιεί το Ν. 2776/1999 («Σωφρονιστικός Κώδικας»), εισάγοντας στο σωφρονιστικό σύστημα της χώρας τη νέα κατηγορία καταστημάτων κράτησης τύπου Γ'. Ανατρέχοντας στις αμφιλεγόμενες διατάξεις του νομοσχεδίου διαπιστώνει κανείς την ιδιαίτερη έμφαση που αποδίδεται στις αρχές της δημόσιας ασφάλειας και τάξης εντός και εκτός φυλακής, σε βάρος των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των κρατούμενων. Στην πραγματικότητα, αντί ο νόμος να επιλαμβάνεται θεσμικών και δομικών αδυναμιών και ελλείψεων του σωφρονιστικού συστήματος ή να προωθεί εν γένει μια σύγχρονη αντιεγκληματική πολιτική, υιοθετεί μάλλον αναχρονιστικές, και οριακές από την άποψη της νομιμότητας και της συμφωνίας του με τις διεθνείς συμβάσεις, ρυθμίσεις. Οι συνθήκες κράτησης της νέας κατηγορίας φυλακών έρχονται σε αντίθεση με το πνεύμα και τις ειδικότερες προβλέψεις των Ευρωπαϊκών Σωφρονιστικών Κανόνων¹, ενώ παραπέμπουν σε ένα τιμωρητικό και εκδικητικό μοντέλο σωφρονισμού, υπονομεύοντας πλήρως τη δυνατότητα επανένταξης του κρατούμενου.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το προηγούμενο νομικό καθεστώς (Ν. 2776/1999), οι κρατούμενοι διαμένουν σε διαφορετικά καταστήματα ή σε χωριστά τμήματα κράτησης Α' ή Β' τύπου, ανάλογα με την ποινή που εκτίουν, φυλάκισης ή κάθειρξης αντίστοιχα, χωρίς επικοινωνία με κρατούμενους άλλων κατηγοριών (άρθρο 11 παρ. 3 και 4 αντίστοιχα). Ο νέος νόμος ιδρύει καταστήματα κράτησης Γ' τύπου και αυτοτελή τμήματα Γ' τύπου, στα οποία υπάγονται όχι μόνο κρατούμενοι που έχουν καταδικαστεί για ορισμένα ρητά αναφερόμενα εγκλήματα, αλλά και υπόδικοι για ορισμένα εγκλήματα (ά. 19 παρ. 2).

Πιο συγκεκριμένα, στα καταστήματα κράτησης Γ' τύπου ή σε αυτοτελή τμήματα Γ' τύπου υπάγονται: 1^ο Ενήλικοι κρατούμενοι που έχουν καταδικαστεί για εσχάτη προδοσία (ά. 134 Π.Κ.), συμπεριλαμβανομένων των προπαρασκευαστικών πράξεων (ά. 135 Π.Κ.), για επιβουλή της ακεραιότητας της χώρας (ά. 138 Π.Κ.) και

1 Οι Ευρωπαϊκοί Σωφρονιστικοί Κανόνες (ΕΣΚ) είναι ένα σύνολο κανόνων που στόχο έχουν την εναρμόνιση των σωφρονιστικών πολιτικών των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης μέσα από τη δημιουργία κοινών κανόνων και πρακτικών. Υιοθετήθηκαν για πρώτη φορά το 1973 και τροποποιήθηκαν εκ νέου το 1987, ενώ στις 11 Ιανουαρίου 2006 η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης υιοθέτησε τη Σύσταση Rec (2006)2, η οποία περιλαμβάνει 108 κανόνες βασιζόμενους στους προγενέστερους σωφρονιστικούς κανόνες, τους κανόνες συμπεριφοράς που έχει διατυπώσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT), στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), καθώς και στην εξέλιξη των σωφρονιστικών νομοθεσιών και πρακτικών στην Ευρώπη.

για τρομοκρατικές πράξεις (ά. 187Α Π.Κ.) και στους οποίους έχει επιβληθεί συνολική ποινή κάθειρξης άνω των δώδεκα ετών, 2^ο ενήλικοι κρατούμενοι που έχουν καταδικαστεί για ανθρωποκτονία από πρόθεση (ά. 299 Π.Κ.), για ληστεία (ά. 380 παρ. 2 Π.Κ.) και για εκβίαση (ά. 385 παρ. 1 περίπτωση α΄ Π.Κ.) – υπό την προϋπόθεση ότι αφενός τα εγκλήματα αυτά τελέστηκαν στο πλαίσιο της εγκληματικής οργάνωσης του ά. 187 Π.Κ., αφετέρου η συνολική ποινή κάθειρξης που επιβλήθηκε είναι άνω των δεκαπέντε ετών, 3^ο ενήλικοι κρατούμενοι που κατηγορούνται για τα εγκλήματα των ά. 134, 135, 135Α, 138, 187Α Π.Κ. «και κρίνονται ιδιαίτερα επικίνδυνοι», καθώς και 4^ο ενήλικοι κρατούμενοι, για οποιοδήποτε άλλο κακούργημα, «που κρίνονται ιδιαίτερα επικίνδυνοι ... για την ασφάλεια της χώρας και τη δημόσια τάξη, καθώς και για την τάξη και την ασφάλεια στα καταστήματα κράτησης Α΄ ή Β΄ τύπου» (ά. 11 παρ. 5). Αντιλαμβάνεται, καταρχάς, κανείς ότι στα καταστήματα και στα αυτοτελή τμήματα κράτησης τύπου Γ΄ θα υπάγεται πλέον ευρύς αριθμός κρατουμένων. Σε αυτό το πλαίσιο, προβληματισμό προκαλεί το περιθώριο υποκειμενικής κρίσης και εκτίμησης, το οποίο απολαμβάνει ο Εισαγγελέας ως προς το χαρακτηρισμό των κρατουμένων ως «ιδιαίτερα επικίνδυνων για την ασφάλεια και τη δημόσια τάξη», καθώς ενυπάρχει ο κίνδυνος της διασταλτικής ερμηνείας των παραπάνω αόριστων εννοιών.

Ως προς το κριτήριο της ιδιαίτερης επικινδυνότητας, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι στο βαθμό που η εκτίμησή του δεν βασίζεται μόνο σε γεγονότα συντελεσμένα, αλλά εμπεριέχει το στοιχείο της πρόβλεψης και στοχεύει, κατά κάποιον τρόπο, να προεξοφλήσει το μέλλον, είναι αντίθετο με τις θεμελιώδεις αρχές του ποινικού δικαίου όπως αυτό αναπτύχθηκε στη Δύση². Ο νέος νόμος αναθέτει την εκτίμηση του κριτηρίου της ιδιαίτερης επικινδυνότητας αποκλειστικά στον Εισαγγελέα, ο οποίος «συνεκτιμά τα εξής στοιχεία, που μπορεί να συντρέχουν σωρευτικά ή διαζευκτικά: α) τη βαρύτητα του εγκλήματος για το οποίο κρατείται ή του πειθαρχικού παραπτώματος που τέλεσε, β) την πιθανότητα τέλεσης νέων εγκλημάτων ή πειθαρχικών παραπτωμάτων, γ) την ύπαρξη υποδικίας ή καταδικαστικής απόφασης για άλλα κακούργηματα, δ) την ύπαρξη στοιχείων για την περαιτέρω εγκληματική δραστηριότητα του κρατουμένου, από άλλες συναρμόδιες για τον έλεγχο του εγκλήματος αρχές και ε) την προσωπικότητα του καταδίκου ή υποδίκου» .

Πλην των αντικειμενικών στοιχείων α), γ) και δ), τα στοιχεία β) και ε), δηλαδή η «πιθανότητα τέλεσης νέων εγκλημάτων ή πειθαρχικών παραπτωμάτων» και η προσωπικότητα του καταδίκου ή υποδίκου, συνιστούν κατεξοχήν υποκειμενικά

² Βλ. Geneviève Giudicelli-Delage και Christine Lazerges (dir.), *La dangerosité saisie par le droit pénal*, Παρίσι, PUF/IRJS Éditions, Coll. Les voies du droit, 2011, 317 σελ. Βλ. επίσης τον κανόνα 53.1 των Ευρωπαϊκών Σωφρονιστικών Κανόνων που ορίζει ότι «ειδικά μέτρα υψηλής ασφαλείας ή προστασίας θα εφαρμόζονται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις», καθώς και το σχετικό σχόλιο που ακολουθεί, σύμφωνα με το οποίο «κατά κανόνα, μόνο οι κρατούμενοι των οποίων η συμπεριφορά έχει δείξει ότι αποτελούσαν [πραγματική] απειλή για την ασφάλεια ή την προστασία που η σωφρονιστική διοίκηση δεν έχει άλλη επιλογή [sic], θα έπρεπε να υπόκεινται σε ειδικά μέτρα υψηλής ασφαλείας ή προστασίας» [Σύσταση Rec (2006)2 της Επιτροπής των Υπουργών των Κρατών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετική με τους Ευρωπαϊκούς Σωφρονιστικούς Κανόνες (11 Ιανουαρίου 2006)].

κριτήρια. Εκτός από την αμφισβητούμενη από την επιστήμη της ψυχολογίας, την ψυχιατρική και την εγκληματολογία, δυνατότητα να «προβλεφθεί» κατά πόσο ένα άτομο υπάρχει «πιθανότητα» να τελέσει νέο έγκλημα ή πειθαρχικό παράπτωμα, εύλογα τίθεται η ερώτηση βάσει ποιων επιμέρους κριτηρίων ο Εισαγγελέας θα αποφανθεί ότι εξαιτίας και μόνο της προσωπικότητας του καταδίκου ή υποδίκου αυτός θα πρέπει να κρατηθεί σε κατάσταση Γ' τύπου. Με δεδομένες τις επαχθείς συνθήκες κράτησης των καταστημάτων Γ' τύπου, ο νομοθέτης οφείλει να περιβάλλει τη σχετική εισαγγελική κρίση με όλες τις απαραίτητες δικαιοκρατικές εγγυήσεις αντικειμενικότητας, ώστε η υπαγωγή του κρατούμενου στα νέα καταστήματα να συνιστά τελικά την εξαίρεση, στις περιπτώσεις που είναι αναγκαία η μεταγωγή, και όχι τον κανόνα, εν είδει αντιεγκληματικής πολιτικής.

Ειδικότερα αναφορικά με τους υποδίκους, ο νέος νόμος εισάγει διάκριση μεταξύ τους ως προς τις συνθήκες διαβίωσης. Οι υπόδικοι που κρατούνται στα καταστήματα κράτησης ή σε αυτοτελές τμήμα Γ' τύπου εξαιρούνται ρητά από το άρθρο 15 παρ. 2 του Ν. 2776/1999 που προβλέπει ότι οι συνθήκες διαβίωσης των υποδίκων που υπάγονται στα καταστήματα κράτησης Α' και Β' τύπου πρέπει να προσεγγίζουν κατά το δυνατόν τις συνθήκες της ελεύθερης διαβίωσης και ότι οι εν λόγω υπόδικοι «δεν υπόκεινται σε άλλους περιορισμούς της ελευθερίας εκτός από εκείνους που είναι απαραίτητοι για την ομαλή διεξαγωγή της ανάκρισης» (ά. 15 παρ. 2). Αυτή η εξαίρεση θέτει ζήτημα συμβατότητας αφενός με το τεκμήριο της αθωότητας (ά. 14 παρ. 2 Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και ά. 6 παρ. 2 Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου-ΕΣΔΑ), αφετέρου με το ά. 6 του Συντάγματος σχετικά με την προφυλάκιση (ά. 6 Σ.)

Ως προς τους περιορισμούς στις επισκέψεις, ο νέος νόμος δεν προβαίνει σε καμία διάκριση μεταξύ καταδίκων και υποδίκων επιφυλάσσοντας σε όλους την ίδια μεταχείριση. Επιπλέον, περιορίζει για όλους όσοι κρατούνται σε καταστήματα Γ' τύπου ή σε αυτοτελές τμήμα Γ' τύπου – κατάδικοι και υπόδικοι – τις επισκέψεις των συγγενών ως προς το βαθμό συγγένειας. Έτσι, ενώ για όλους τους άλλους κρατούμενους επιτρέπεται να τους επισκέπτονται συγγενείς έως τον τέταρτο βαθμό, για αυτούς η δυνατότητα επίσκεψης περιορίζεται στους συγγενείς έως τον τρίτο βαθμό (ά. 52 παρ. 1). Ιδιαίτερα, όμως, προβληματική είναι η ρύθμιση σύμφωνα με την οποία ο εσωτερικός κανονισμός του καταστήματος δύναται να απαγορεύει στους κρατούμενους στα καταστήματα ή αυτοτελή τμήματα Γ' τύπου να δέχονται επισκέψεις και άλλων ατόμων πλην των συγγενών τους, δηλαδή εκπροσώπων κοινωνικών φορέων, μελών επιστημονικών εταιριών, πολιτιστικών, θρησκευτικών ή άλλων συλλόγων, όπως ρητά προέβλεπε έως την τροποποίησή του το άρθρο 52 παρ. 2 του Ν. 2776/1999. Πράγματι, η ρύθμιση αυτή θέτει σοβαρά ζητήματα συνταγματικότητας (ά. 2 παρ. 1, ά. 5 παρ. 1 και 5, ά. 7 παρ. 2, ά. 9, ά. 13, ά. 16, ά. 21 παρ. 3 Σ.), ενώ δεν συμβαδίζει με τα άρθρα 3 και 8 της ΕΣΔΑ όπως αυτά

ερμηνεύονται και εφαρμόζονται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)³.

Παρόμοια ζητήματα θέτει η νέα παράγραφος 8 που προστίθεται στο άρθρο 53 του ν. 2776/1999, σύμφωνα με την οποία «για τους κρατούμενους σε καταστήματα κράτησης Γ' τύπου ή σε αυτοτελή τμήματα Γ' τύπου, η παραβίαση των όρων επικοινωνίας και των υποχρεώσεων που τίθενται ... λαμβάνεται υπόψη για την κρίση της ιδιαίτερης επικινδυνότητας του κρατούμενου». Εκτός από την προβληματική διάκριση που εισάγει μεταξύ κρατουμένων σε καταστήματα ή αυτοτελή τμήματα Γ' τύπου και των υπολοίπων, η αναγωγή της παραβίασης του όρου της επικοινωνίας του κρατουμένου με τον «έξω κόσμο» σε κριτήριο για την κρίση της ιδιαίτερης επικινδυνότητάς του υπερβαίνει σε αυστηρότητα το σκοπό του νομοθέτη, καθώς δεν λαμβάνει υπόψη τις επαχθείς συνθήκες του εγκλεισμού του κρατουμένου, και προδίδει την τιμωρητική διάθεσή του.

Ως προς τη διάρκεια της κράτησης, αυτή προβλέπεται με «αρχική διάρκεια δύο ετών», η οποία, όμως, μπορεί να παρατείνεται και για άλλες περιόδους, διάρκειας δύο ετών η καθεμιά, εφόσον συντρέχει η προϋπόθεση της «ιδιαίτερης επικινδυνότητας» (ά. 19 παρ. 2 ν. 2776/1999). Μάλιστα, για ορισμένα εγκλήματα προβλέπεται η αρχική διάρκεια της κράτησης να είναι τεσσάρων ετών, η οποία επίσης μπορεί να παρατείνεται και για άλλες περιόδους, διάρκειας δύο ετών η καθεμιά, εφόσον συντρέχει η προϋπόθεση της ιδιαίτερης επικινδυνότητας (ό.π.). Υπενθυμίζουμε ότι το ΕΔΔΑ, κατά τον έλεγχο αναλογικότητας στον οποίο προβαίνει μεταξύ συνθηκών κράτησης και επιδιωκόμενου σκοπού, αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο χρονικό διάστημα της υποβολής του κρατουμένου σε εξαιρετικές συνθήκες διαβίωσης⁴.

Το ειδικό καθεστώς που εισάγει ο νέος νόμος για τα καταστήματα κράτησης και αυτοτελή τμήματα Γ' τύπου επεκτείνεται, επίσης, στους θεσμούς και τα προγράμματα που προβλέπονται στον Σωφρονιστικό Κώδικα. Το άρθρο 19 παρ. 5 του ν. 2776/1999 προβλέπει ότι ναι μεν «τα μέτρα ασφαλείας των καταστημάτων κράτησης είναι ανάλογα προς το είδος των καταστημάτων», αλλά ότι «σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να καθιστούν ανέφικτη την εφαρμογή θεσμών και προγραμμάτων που προβλέπονται στον Κώδικα αυτόν». Ο νέος νόμος, όμως, προσθέτει «με εξαίρεση τους περιορισμούς που προβλέπονται από τον παρόντα νόμο και τον εσωτερικό κανονισμό των καταστημάτων κράτησης Γ' τύπου ή των αυτοτελών τμημάτων Γ' τύπου στα λοιπά καταστήματα». Έτσι, οι κρατούμενοι στα τελευταία αυτά καταστήματα ή αυτοτελή τμήματα θα είναι δυνατόν να εξαιρεθούν, για λόγους ασφαλείας, από θεσμούς, όπως ο Σύμβουλος Εκπαίδευσης του ά. 34 παρ. 2 και η βιβλιοθήκη (ά. 37 παρ. 4 και 5), και προγράμματα των ά. 34 παρ. 1 και 35 παρ. 5, όπως πολιτιστικά και ψυχαγωγίας, άσκησης και άθλησης, δημιουργικής

³ Βλ. ιδίως *Piechowiez κατά Πολωνίας* και *Horych κατά Πολωνίας*, 17 Απριλίου 2012.

⁴ Ό.π. παρ. 158-165 και 85-92 αντίστοιχα, καθώς και *Σωτηροπούλου κατά Ελλάδας*, 18 Ιανουαρίου 2007, σελ. 16 επ.

απασχόλησης, επαγγελματικής κατάρτισης, εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, επαγγελματικής εκπαίδευσης, μαθητείας και εξειδίκευσης.

Εύλογα είναι τα ερωτήματα κατά πόσο όλοι οι προαναφερόμενοι περιορισμοί που επιβάλλονται στους κρατούμενους των νέων καταστημάτων και αυτοτελών τμημάτων Γ' τύπου είναι σύμφωνοι προς ορισμένους από τους Ευρωπαϊκούς Σωφρονιστικούς Κανόνες⁵, όπως οι Κανόνες 2⁶, 3⁷, 5⁸, 6⁹, 7¹⁰, 13¹¹ και 24.1¹².

Εξίσου προβληματική είναι η ανάθεση από το νέο νόμο, κατά παρέκκλιση της κείμενης σχετικής νομοθεσίας, της εξωτερικής και περιμετρικής φύλαξης των καταστημάτων κράτησης Γ' τύπου στην Ελληνική Αστυνομία, συνιστώντας σε κάθε κατάσταση Υπηρεσία Εξωτερικής Ασφαλείας. Σύμφωνα με το προϊσχύσαν καθεστώς, επιφορτισμένη με την εξωτερική φρούρηση όλων των καταστημάτων κράτησης ήταν ειδική υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, η «Υπηρεσία Εξωτερικής Φρούρησης Καταστημάτων Κράτησης» (ά. 48 ν. 2721/1999). Η προϊσχύουσα αυτή νομοθετική επιλογή εξασφάλιζε στα καταστήματα κράτησης χαρακτηριστικά αμιγώς σωφρονιστικά, διατηρώντας σε απόσταση, μεταφορικά αλλά και κυριολεκτικά, την Αστυνομία, δηλαδή εκείνο το όργανο της Πολιτείας που είναι επιφορτισμένο κατεξοχήν με την καταστολή του εγκλήματος. Υπενθυμίζουμε ότι συναντάμε στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες το καθεστώς αυτό ενός ειδικού σώματος φρούρησης των καταστημάτων κράτησης εξαρτημένου από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και διακριτού από τα άλλα σώματα ασφαλείας¹³.

Ασαφής και ως τέτοια εν δυνάμει επικίνδυνη είναι επίσης η τροποποίηση που επιφέρει ο νέος νόμος στο κοινό νομοθετικό πλαίσιο για τη χρήση και κλιμάκωση της χρήσης πυροβόλου όπλου. Σύμφωνα με το ά. 2 παρ. 4 κατά την άσκηση των

⁵ Σύσταση Rec(2006)2 της Επιτροπής Υπουργών των Κρατών-Μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τους Ευρωπαϊκούς Σωφρονιστικούς Κανόνες (11 Ιανουαρίου 2006).

⁶ «Τα άτομα που στερούνται την ελευθερία τους διατηρούν όλα τα δικαιώματα τα οποία δεν έχουν αφαιρεθεί νόμιμα με την απόφαση που τους καταδικάζει ή τους υποβάλλει σε κράτηση.»

⁷ «Περιορισμοί που επιβάλλονται σε άτομα που στερούνται την ελευθερία τους θα πρέπει να είναι στον ελάχιστο βαθμό αναγκαίοι και ανάλογοι προς τον νόμιμο σκοπό για τον οποίο επιβάλλονται.»

⁸ «Η ζωή στη φυλακή θα προσεγγίζει όσο το δυνατόν περισσότερο τις θετικές όψεις της ζωής στην κοινότητα.»

⁹ «Η κάθε κράτηση θα οργανώνεται έτσι ώστε να διευκολύνει την επανένταξη στην ελεύθερη κοινωνία των ατόμων τα οποία έχουν στερηθεί την ελευθερία τους.»

¹⁰ «Η συνεργασία με εξωτερικές κοινωνικές υπηρεσίες και η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ανάμιξη της αστικής κοινωνίας στη ζωή της φυλακής θα ενθαρρύνονται.»

¹¹ «Οι παρόντες κανόνες θα εφαρμόζονται αμερόληπτα, χωρίς καμία διάκριση που βασίζεται στο φύλο, στη φυλή, στο χρώμα, στη γλώσσα, στη θρησκεία, στις πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, στην εθνική ή κοινωνική προέλευση, στη συμμετοχή σε εθνική μειονότητα, στην περιουσία, στη γέννηση ή σε κάθε άλλη κατάσταση.»

¹² «Οι κρατούμενοι θα έχουν το δικαίωμα να επικοινωνούν όσο το δυνατόν συχνότερα με επιστολές, τηλέφωνο ή με άλλες μορφές επικοινωνίας με τις οικογένειές τους, με άλλα πρόσωπα και με εκπροσώπους εξωτερικών οργανώσεων, και να δέχονται επισκέψεις από τα εν λόγω πρόσωπα.»

¹³ Ενδεικτικά αναφέρουμε το παράδειγμα της Γαλλίας, όπου αρμόδια για την επιλογή του προσωπικού φρούρησης των καταστημάτων κράτησης είναι η Εθνική Σχολή Σωφρονιστικής Διοίκησης (ENAP), η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμα και τα μέλη των Περιφερειακών Ομάδων Επέμβασης και Ασφάλειας (ERIS), οι οποίες καλούνται να αντιμετωπίσουν κυρίως περιστατικά εξεγέρσεων στις φυλακές, επιλέγονται μεταξύ του υπάρχοντος προσωπικού φρούρησης.

καθηκόντων της η Υπηρεσία Εξωτερικής Ασφάλειας Καταστήματος δεσμεύεται μεν από το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο (ά. 3 ν. 3169/2003), «εκτός εάν η τήρηση των διατάξεων αυτών είναι μάταιη υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες ή επιτείνει τον κίνδυνο θανάτου ή σωματικής βλάβης». Με δυσκολία η διάταξη αυτή πληροί τα απαιτούμενα κριτήρια που έχει θέσει το ΕΔΔΑ ως προς τη χρήση βίας από όργανα του κράτους. Πιο συγκεκριμένα, στην απόφαση του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης *Μακαρατζής κατά Ελλάδας* το ΕΔΔΑ έκρινε αντίθετο στο άρθρο 2 παρ. 1 της ΕΣΔΑ – δικαίωμα στη ζωή – οποιοδήποτε κενό προκύπτει από το κείμενο νομοθετικό και διοικητικό πλαίσιο αναφορικά με τα καθήκοντα των αστυνομικών οργάνων¹⁴. Επομένως, η εν λόγω διάταξη χρήζει άμεσης διασάφησης και επεξήγησης.

Επιπλέον, ο νέος νόμος απαγορεύει τη χορήγηση αδειών σε κρατούμενους σε καταστήματα ή αυτοτελή τμήματα Γ' τύπου (ά. 11 νέου νόμου το οποίο προσθέτει εδάφιο στην παρ. 3 του ά. 54 του ν. 2776/1999). Υπενθυμίζουμε στο σημείο αυτό ότι στην υπόθεση *Χορευτάκης και Χορευτάκη κατά Ελλάδας*, ο κρατούμενος που είχε καταδικαστεί για ανθρωποκτονία από πρόθεση – χωρίς οιαδήποτε σύνδεση με εγκληματική οργάνωση – υποτροπίασε κατά τη χορήγηση της άδειας του και τέλεσε εκ νέου ανθρωποκτονία¹⁵. Από την τραγική αυτή υπόθεση προκύπτει ότι ο υποτροπιασμός κατά τη διάρκεια της άδειας δεν συνδέεται αποκλειστικά και μόνο με τα εγκλήματα για τα οποία, βάσει του νέου νόμου, κατάδικος ή υπόδικος κρατείται σε κατάστημα ή αυτοτελές τμήμα Γ' τύπου. Το Ίδρυμά μας, ενώ συμφωνεί καταρχήν με τη *ratio* της νέας αυτής διάταξης, κρίνει σκόπιμη την επανεξέταση του συστήματος αδειών στο σύνολό του, ιδίως προς την κατεύθυνση της θέσπισης αποτελεσματικότερων εγγυήσεων κατά την εφαρμογή του¹⁶.

Το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΙΜΔΑ) αντιλαμβάνεται την αναγκαιότητα διαφύλαξης της δημόσιας και της εσωτερικής τάξης των φυλακών, ιδιαίτερα δε ενόψει των δυσμενών συνθηκών που επικρατούν σε αυτές και τον αυξημένο τελευταία δείκτη παραβατικών, ενίοτε ακραίων, συμπεριφορών. Ωστόσο, επισημαίνει ότι οι σχετικές νομοθετικές πρωτοβουλίες πρέπει να καταπολεμούν αποτελεσματικά τις δομικές παθογένειες του σωφρονιστικού συστήματος και να σέβονται απολύτως τα θεμελιώδη δικαιώματα των κρατουμένων, στο πλαίσιο μιας φιλελεύθερης και σύγχρονης σωφρονιστικής πολιτικής, και να μην ενδίδουν στην αλυσιτελή ευκολία των υπέρμετρα αυστηρών και τιμωρητικών πρακτικών.

Αθήνα, 24 Ιουλίου 2014

¹⁴ ΕΔΔΑ, *Μακαρατζής κατά Ελλάδας* (Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης), 20 Δεκεμβρίου 2004, παρ. 59.

¹⁵ ΕΔΔΑ, *Χορευτάκης και Χορευτάκη κατά Ελλάδας*, 17 Ιανουαρίου 2012, παρ. 6 επ.

¹⁶ Βλ. εν προκειμένω την Αποκλίνουσα γνώμη στην ως άνω απόφαση του Δικαστή Σισιλιάνου, με την οποία συντάχθηκαν οι Δικαστές Steiner και Lazarova Trajkovska.